І чужому научайтесь,
Й свого не цурайтесь...
Т. ШЕВЧЕНКО

СВОБОДА SVOBODA
УКРАЇНСЬКИЙ ЩОДЕННИК — UKRAINIAN DAILY

Редакція і Адміністрація: "Svoboda", 81-83 Grand St. Jersey City, N. J. HEnderson 4-0237
УНСоюз: HEnderson 5-8740
Тел.: з Ню Йорку: BArcly 7-4125
УНСоюз: BArcly 7-5337

РІК LXIX. Ч. 218. ДЖЕРЗІ СИТІ І НЮ ЙОРК, ЧЕТВЕР, 15-го ЛИСТОПАДА 1962 6 ЦЕНТІВ — 6 CENTS JERSEY CITY and NEW YORK, THURSDAY, NOVEMBER 15, 1962 No. 218. VOL. LXIX.

ПЕРЕДБАЧАЮТЬ ДАЛЬШІ ДЕФІЦИТИ У ФЕДЕРАЛЬНОМУ БЮДЖЕТІ

Вашингтон. — Бюджетове Бюро у своєму черговому звіті передбачає, що дефіцит у федеральному бюджеті на біжучий рік, який закінчиться 30-го червня 1963-го року, виноситиме $7.800,000,000, хоч президент Кеннеді в січні цього року передбачав надвишку у висоті $500,000,000. Якщо зменшать податки від січня 1963-го року, то дефіцит буде ще більший. Це буде найбільший дефіцит під час миру після 1959-го року, коли в часі господарської рецесії федеральний дефіцит становив $12.400,000,000. Невідрадним явищем є те, що передбачають ще більший дефіцит в 1964-му році. Президент у своєму бюджетовому зверненні до Конґресу в січні передбачав, що бюдудь більші впливи з податків, бо економіка мала, згідно з урядовим передбаченням, зростати в швидщому темпі. Із звіту Бюджетового Бюра виходить, що уряд не дуже турбується дефіцитом, віррячи, що дефіцит є передвісником економічного росту, бо економіка дістає більше грошей, як витрачає на податки. Нова оцінка бюджету представляється так: витрати в 1963-му році — $ 93.7 більйона; прибутки — $85.9 більйона; дефіцит — $7.8 більйона. У фінансовому році, що закінчився 30-го червня 1962-го року видатки становили — $87.7 більйона, прибутки — $81.4 біульйона, а недобір — $6.3 більйона. Цього року крайова продукція має дійти до $554 більйонів, отже має бути на $13 більйонів менша, як передбачали в січні ц. р. Дефіцит збільшився ще й тому, що Конґрес ухвалив податкові полегші власникам промислових підприємств, що коштуватиме федеральну скарбницю більше як один більйон долярів. Так само один більйон долярів менше матиме державна скарбниця ще й тому, що департамент скарбу злібералізував приписи про звільнення від оподаткування витрат фірм на нові фабричні влаштування. Франція та Італія несподівано заплатили рати своїх довгів, але це не мало більшого впливу на бюджет, бо федеральна скарбниця дістала від Франції лише 210 а від Італії 175 мільйонів долярів. Деякі закони, що їх Конґрес ухвалив, вимагатимуть на $2.8 більйона більше від того, що проєктував уряд. Сюди треба зарахувати видатки на допомогу фармерам і на приспішені публічні роботи. У звіті говориться про те, що якби економіка зростала була так швидко, як давніше, то в цьому фінансовому році була б була бюджетова надвишка у висоті двох більйонів долярів.

КАНЦЛЕР АДЕНАУЕР ПРИБУВ ДО ЗДА

Вашингтон. — У вівторок 13 листопада увечері прибув сюди літаком із Німеччини німецький канцлер Конрад Аденауер з офіційними відвідинами Президента й уряду ЗДА. Під час свого, одинадцятого з черги, перебування у ЗДА, Аденауер конферуватиме з президентом Кеннеді і з державним секретарем Діном Раском і головною темою його розмов має бути стратегія ЗДА і Західньої Німеччини в питаннях холодної війни, зокрема справа Берліну у зв'язку із Кубою. Прилетів Аденауер, який має тепер 86 років, на летовище Ендрюс біля Вашинґтону, де його зустрів державний секретар Дін Раск разом із своєю дружиною. Після виміни привітаннями Аденауер від'їхав в товаристві Раска до столиці, де на середу 14 листопада визначена його перша зустріч із президентом Кеннеді в Білому Домі. Урядові американські кола не передбачають, щоб у висліді теперішніх відвідин Аденауера були підписані якісь окремі домови між обидвома державами і думають, що під час переводжуваних розмов будуть накреслені тільки загальні напрямні в актуальних політичних справах. Зокрема мала б бути обговорена тепер справа відбуття спільної конференції західніх держав, значить ЗДА, Великої Британії і Франції, в якій візьме участь теж і Західня Німеччина. З Аденауером приїхала його донька пні Лібет Верґан і міністер закордонних справ Німеччини Герґард Шредер. Президент Кеннеді відбуде з Аденауером дві довші конференції, а не одну, як було пляновано досі.

Канцлер К. Аденауер

АМЕРИКАНСЬКА БАЗА ҐВАНТАНАМО НА КУБІ

Зроблене з гелікоптера фото частини американської морської бази Ґвантанамо на Кубі з оборонними вежами спереду.

СОВЄТИ І КУБА ПРОПОНУЮТЬ НОВИЙ ПЛЯН В СПРАВІ ІНСПЕКЦІЇ

ЗДА ОБСТОЮЮТЬ СВОЮ ВИМОГУ, ЩОБ СОВЄТИ ЗАБРАЛИ СВОЇ БОМБОВИКИ З КУБИ

Об'єднані Нації, Н. Й. — Совєтські і кубинські представники до ОН передали на руки генерального секретаря У Танта новий плян в справі розв'язки кубинської кризи. Подробиць цього пляну не опубліковано, але згідно з інформаціями з достовірних джерел, Совєти і Куба пропонують, щоб вимагану З'єдиненими Державами Америки інспекцію чи, як у пляні сказано, обсервацію переводили амбасадори невтральних держав, акредитовані на Кубі. Ця пропозиція має бути розглянена під час найближчої зустрічі американських і совєтських представників до ОН. Ще перед проголошенням повідомлення про новий совєтсько-кубинський плян відбулася у вівторок 13 листопада в ОН конференція представників ЗДА й СССР в справі Куби, в якій крім Адлея Стівенсона взяли участь з американської сторони Джан Дж. Меклой, голова урядової координаційної комісії в справі Куби, заступник Стівенсона, як амбасадора ЗДА до ОН Чарльз В. Йост і з совєтського боку заступник міністра закордонних справ СССР Василій Кузнєцов і делеґат СССР до ОН Валеріян Зорін. Після відбутої зустрічі Стівенсон заявив, що вона була „конструктивною" і що у висліді переведених розмов визначено і з'ясовано позиції обидвох держав, ЗДА й СССР, щодо нерозв'язаних ще питань. Реакція генерального секретаря У Танта на новий совєтсько - кубинський плян покищо невідома. В цій справі мав говорити з У Тантом Адлей Стівенсон під час визначеної на середу 14 листопада зустрічі. У політичних колах думають, що пропонована в новому пляні „обсервація" виключала б будь-яку справжню інспекцію на Кубі, бо амбасадори невтральних держав, пропоновані на обсерваторів, не мали б ніяких точно визначених інспекційних функцій, а тільки мали б стежити за тим, чи Куба не має якихось аґресивних інтенцій. Міжнародний Червоний Хрест, що мав згідно з дотеперішніми пропозиціями, перевірити перевірку кораблів, які пливуть на Кубу, і ракетних інсталяцій на Кубі, відмовився від цієї функції, заявляючи, що в теперішній ситуації це вже не потрібне. В урядових американських колах заявляють, що ЗДА в дальших розмовах не відступлять від своїх основних вимог, а саме забрання з Куби всіх совєтських бомбовиків, встановлення задовільної інспекції і дальшого вдержання своєї морської бази Ґвантанамо на Кубі.

Сенатор Ґолдвотер проти Стівенсона

Ню Йорк. — Сенатор - республіканець з Арізони Беррі Ґолдвотер, промовляючи на прийнятті Клюбу Вінґс, сказав, що президент Кеннеді повинен звільнити із становища амбасадора до Об'єднаних Націй Адлея Е. Стівенсона та 3-ох інших своїх дорадників в справі закордонної політики, бо „вони не розуміють комунізму ані модерного світу". Сенатор Ґолдвотер виступає крім Стівенсона ще проти таких Президентових дорадників: Артура Шлезінґера, Честера Бовлеса і Ричарда Ґудвіна. Під час виступу 21 раз гаряче оплескували промову сенатора, який твердив, що заява Президента про те, що не буде інвазії на Кубу — є „великою перемогою для комуністів".

Астронавт Купер 18 разів кружлятиме довкола Землі

Вашинґтон. — Крайова Аеронавтична і Космічна Адміністрація визначила 35-річного майора летунства Ґордона Купера на того астронавта, що в квітні 1963-го року кружлятиме довкола Землі 18 разів, і той лет триватиме 24 години. Майор Купер — це шостий із 7-ох астронавтів проєкту Меркурій, який досі ще не літав в космічних просторах. Можливим заступником майора Купера має бути командор Алан Б. Шеперд, який перший літав в космічних просторах на віддалі 300 миль 5-го травня 1961-го року. Сьомий астронавт майор Доналд Слейтон не може відбувати космічних летів внаслідок неправильного биття серця. Був плян, щоб командор Шеперд відбув цілоденний лет довкола Землі, бо він має вже деякий досвід, але таку пропозицію відкинули, бо це було б образою для майора Купера, який перелетів досі 2,600 годин, з того 1,600 на джетовому літаку. Він вірить у свій успіх, хоч є найскромнішим з усіх астронавтів проєкту Меркурій. Його дружина також є пілотом.

Міні і Рутер компромісово вирішують спірні проблеми між АФП - КІО

Вашингтон. — 13.11 прийшло до порозуміння між головою Американської Федерації Праці — Конґресу Індустрійних Організацій Джорджем Міні і головою спілки Об'єднані Автомобільної Робітники Америки Волтером Рутером в справі номінації Ралфа Гелстейна на члена Виконного Комітету. Компромісове полагодження цієї справи не допустило до розбиття АФП і КІО на дві ворожі собі організації, як це плянував зробити Рутер, коли б Міні не погодився був на пропозицію Рутера. Міні запропонував Виконній Раді таку розв'язку, що він, Міні, і Рутер предложать Раді свої пляни в цій справі, і не буде публічної боротьби між двома робітничими провідниками. Рутер виїхав 14-го листопада до Японії, і після його повороту Міні і Рутер предложать свої пляни Виконній Раді до затвердження. Міні був проти номінації Гелстейна, бо та спілка, що її очолює Гелстейн, була колись лівою. Рутер обстоює, що Спілка Пакувальників має право визначити свого представника на члена Виконної Ради.

Місто Станиславів в Західній Україні перейменовано на Ново-Франківськ

Київ. — „Радянська Україна" з 10 листопада ц. р. опублікувала указ Президії Верховного Совєту Української ССР такого змісту: „Беручи до уваги побажання колективів промислових підприємств, колгоспів, радгоспів, учбових закладів та клопотання громадських організацій Станіславської области, президія Ради Української ССР постановляє: перейменувати місто Станіслав на місто Івано-Франківськ і Станіславську область — на Івано-Франківську". Датований цей указ днем 9 листопада ц. р. і підписаний головою названої Ради Д. Коротченком і її секретарем А. Зленком. В останньому чвертьріччі це вже друга зміна назви цього західньоукраїнського міста, що його первісна назва була Станиславів, і що її большевики, окупувавши 1939 року Західню Україну, змінили для того, щоб вона звучала однаково і по-українськи, і по-російськи, на Станіслав. Тепер цю назву змінено на встановлену нібито для вшанування Івана Франка, але знову ж в російським звучанням, назву Ново-Франківськ, замість українського Ново-Франківське. Одночасно з цим Верховний Совєт УССР проголосив два укази про нагородження почесними званнями або почесними грамотами різних працівників Станиславівської области, прізвища яких здебільша російські. Переведено цю зміну назви, як стверджується в статтях київських газет, для відзначення 300-річчя заснування цього міста, що є тепер головним містом Станиславівської области, полученої недавно з Дрогобицькою в одну область.

З'їзд болгарської компартії призначив Жівкова на нового прем'єра Болгарії

Софія. — Шостий з'їзд болгарської компартії, що відбувається тут уже другий тиждень, закінчив своєю вівтірковою сесією затвердженням нового статуту партії і нової програми, яка так же само, як в СССР, передбачає побудування комунізму в Болгарії протягом найближчих двадцяти років. Ще перед тим з'їзд затвердив першого секретаря болгарської партії Тодора Жівкова на становище прем'єра уряду, що ним був досі вичищений із ЦК і з уряду комуніст Югов. Закінчення з'їзду передбачене на середу 14 листопада і тоді має відбутися „обрання" нового ЦК цієї компартії і зокрема її першого секретаря, що ним буде без ніякого сумніву Тодор Жівков, який, так само, як Нікіта Хрущов в СССР об'єднає у своїх руках два найважливіші становища — керівника партії і уряду.

Полковник Браєнт називає генерала Мек Артура „одним із найславніших військовиків"

Ню Йорк. — Товариство Емерикованих Офіцерів в стейтах Вермонт, Ню Гемпшірі і північному Ню Йорку вшанувало емеритованого генерала 82-річного Даґлеса МекАртура почесною грамотою, найменувавши його почесним своїм членом. Голова товариства полковник Вирнелл Браєнт, який передав МекАртурові почесну грамоту, заявив, що генерал є „одним із найславніших військових провідників у всесвітній історії". Ця церемонія відбулася в готелі Валдорф-Асторія. Генерал МекАртур сказав, що „символічними були відвага, відданість і жертвенність" всіх тих людей, з якими він разом воював під час війни. МекАрвур висловив надію, що пізніші американські ґенерації збережуть ті надбання і той спосіб життя, який хвалив колись президент Абрагам Лінкольн. Полковник Браєнт сказав, що генерал Мек Артур був би успішно закінчив війну в Кореї за допомогою своєї „блискучої стратегії", і комуністичний Китай був би „зневтралізований", коли б президент Труман погодився був виконати пропозиції ген. МекАртура.

Айзенгавер не інтервеніював в справі телевізійного інтервю Гісса про Ніксона

Ню Йорк. — Справа передачі інтервю з Алджером Гіссом із приводу виборчої поразки колишнього віце-президента Ричарда М. Ніксона і далі є предметом протесту тисяч американців в телевізійній стації Амерікен Бродкастінґ Компані. Голова Республіканського Крайового Комітету конгресмен Вілліям Е. Міллер заявив, що колишній президент Д. Д. Айзенгавер інтервеніював був в ЕйБіСі, де одним із віце-директорів є колишній пресовий секретар Айзенгавера, Джеймс Гаґерті, щоб не передавати інтерв'ю Гісса про Ніксона. Айзенгавер заперечив це твердження Міллера, але додав, що був глибоко здивований, коли довідався, що ЕйБіСі надає осуд Гісса про колишнього віце - президента.

Помер Іван Олександрович Мар'яненко, відомий український театральний діяч

Київ. — Як повідомляє київська „Радянська Україна" з дня 6 листопада ц.р., в ближче невизначеному місці помер дня 4 листопада ц.р. видатний український артист, корифей української сцени Іван Олександрович Мар'яненко. Народжений 1878 року Іван Олександрович, що його справжнє прізвище було Петляшенко, був учнем і співробітником таких видатних діячів української сцени, як М. Кропивницький, М. Заньковецька, П. Саксаганський, І. Карпенко - Карий, М. Садовський. Почав свою театральну діяльність ще в 90-их роках мин. сторіччя. Після березневої революції працював в українських державних театрах і потім за совєтського вже режиму був одним із засновників тодішніх українських театрів у Харкові та в інших містах Української ССР. Покійний був також видатним педагогом, професором Харківського театрального Інституту.

Засядько пішов у відставку

Москва. — Президія Верховного Совєту СССР звільнила, як подає московська „Правда" з 10 листопада ц.р. Олександра Федоровича Засядка від обов'язків заступника голови Ради міністрів СССР і предсідника державної економічної ради СССР, нібито на його власне прохання у зв'язку із станом здоров'я. Засядко, українець з походження, народжений 1910 р. в Горлівці на Донбасі в родині шахтаря, став членом КПСС 1931 р. і з того часу займав високі становища в державному всесоюзному апараті. Від 1958 року був заступником голови Ради міністрів СССР і від 1960 р. головою науково-економічної Ради при Раді міністрів СССР.

Відділи УНСоюзу Зах. Пенсилвенії відбули наради, плянують Союзовий День

Питтсбурґ — В неділю 11-го листопада тут у приміщеннях готелю Пік-Рузвелт відбулися збори представників Відділів Українського Народного Союзу Західньої Пенсилвенії, на яких обмірковано ряд організаційних справ та вирішено відбути в 1963-му році окремий Союзовий День на зразок подібних днів в інших округах. В нарадах взяли участь 30 представників, переважно секретарів і конвенційних делеґатів 13 Відділів УНСоюзу округи: 17 і 132 з Мек Кіз Порт, 24 з Ранкін, 53, 96 і 118 з Питтсбурга, 91 з Мек Кіз Ракс, 113 з Деррі, 120 з Аликвіпа, 126 з Слíквіл, 161 і 276 з Ембридж та 481 з Карнеґі. Збори відкрив і ними проводив, представивши і привітавши делеґатів та гостей, між ними головного предсідника УНС п. Йосипа Лисогора й головного радного п. Андрія Джулу, голова Окружного Комітету п. Йосип Кочірка, секретар 91-го Відділу УНС. Головну організаційну доповідь виголосив п. Й. Лисогір, подаючи загальний огляд і характеристику організаційного і фінансового стану та праці УНСоюзу впродовж цього року. Окремо з'ясував доповідач організаційний стан і розвиток УСоюзу в Зах. Пенсилвенії, порівнюючи перших десять місяців цього року з попереднім роком. Виявляється, що в цьому році в цій окрузі УНСоюз здобув 201 нових членів, при чому активну участь в організаційній праці взяли 19 Відділів. Минулого року організаційну активність виявили 22 Відділи, здобувши 264 нові члени. З поодиноких союзових діячів найбільші організаційні успіхи здобули Михайло Турко з 63-го Відділу у Форд Сиìі, який здобув 64 нові члени — минулого року він здобув 136 нових членів —, Вол. Рефт з 120 Відділу в Аліквіпі, який здобув 34 нові члени та головний радний Андрій Джула з 161-го Відділу, здобувши 30 нових членів. Обміркувавши дальші організаційні можливості, учасники нарад зобов'язалися приєднати до кінця цього року ще бодай 70 нових членів, щоб перевищити свій організаційний успіх минулого року. Під час дискусії заторкнено — крім організаційних, видавничих та культурних справ — проблему виплачуваної дивіденди, рекомендуючи, щоб її залишати в касі УНС та на її рахунок збільшувати висоту забезпечення чи зменшувати висоту вкладок, а дальше заторкувано справу організаційних курсів в Питтсбурщині та окремого організатора УНСоюзу для округи. Відносно плянованого Союзового Дня доручено Екзекутиві Окружного Комітету, яка матиме свої наради 9-го грудня в Ембридж, встановити дату такого Дня і його програму.

У З'їзді земляків Південного Поділля в Ню Йорку взяло участь понад 100 осіб

Ню Йорк. — В неділю дня 11 листопада ц. р. відбувся тут, у залях Українського Народного Дому Загальний З'їзд Земляків Південного Поділля, значить українських іміґрантів з Чортківщини, Копичинеччини, Борщівщини і Заліщиччини. У з'їзді взяло участь понад 100 подолян, що перебувають тепер у ЗДА чи в Канаді. В діловій частині з'їзду, що його відкрила вступним словом голова організаційного комітету п-ні Ольга Соневицька, відбулися доповіді проф Василя Лева, голови комітету реґіональних дослідів при НТШ і д-ра Соневицького про видання пропам'ятної книги про історію Південного Поділля і його ролю в загальному українському житті. Про діяльність орг. комітету звітували його секретар і касир. З'їздом проводив д-р Іван Носик із Торонта. У висліді переведеної над доповідями і звітами дискусії обрано діловий комітет і рішено видати запроєктовану пропам'ятну книгу. В мистецькій частині з'їзду відбувся концерт, у якому взяли участь українські мистці — уродженці Південного Поділля: К. Чічка - Андрієнко, І. Синенька - Іваницька, М. Скала-Старицький, Леся Храплива, Лев Лепкий, Роксоляна Росляк, Ігор Соневицький, Аскольд Лозинський та інші. Під час концерту, що ним проводила пні О. Соневицька були відіграні платівки із продукціями хору Трембіта під дир. Цепенди і відбувся теж показ подільської ноші, в якому виступали в оригінальних народних одягах п-ни Зірка Бернадин та Софія Лада. Після концерту відбувся спільний обід, тостмайстром якого був д-р Ярослав Бернадин.

● Літературно - Мистецький Клюб у Ню Йорку влаштовує в п'ятницю 16 листопада о год. 8-ій веч. вечір української фортепіянової музики. Виконавцями будуть учні Українського Музичного Інституту з Нюарку. У програмі вечора твори Барвінського, Грудина, Довженка, Косенка, Лисенка, Нижанківського, Савицького, Соневицького і Фоменка. Вступне слово виголосить проф. Дарія Гординська-Каранович.

В Ленінґраді засудили на смерть людину, що плянувала пограбувати касира

Москва. — Згідно з повідомленнями газет, в Ленінґраді відбулась судова розправа над трьома особами, які . . . плянували пограбувати банкового касира. Єдиним свідченням проти них були зізнання одної жінки, яка бачила, як вони шли однією з ленінґрадських вулиць в темних окулярах та перуках і „поводилися підозріло". Ув'язнені органами безпеки на донос цієї жінки, всі три підсудні призналися, що вони плянували пограбувати банкового касира. Не зважаючи на те, що вони навіть не встигли ще започаткувати здійснювання свого пляну, провідника їх засуджено до найвищого виміру покарання — розстрілу, а двох його спільників на 25 років ув'язнення кожного. Передала повідомлення про цей присуд з Москви пресова аґенція Ройтера.

В АМЕРИЦІ

● Головний суддя Найвищого Суду ЗДА Ірл Воррен, промовляючи в Ню Йорку на прийнятті Жидівської Теологічної Семінарії Америки, пропонував, щоб „професійні дорадники в справах етики" були вишколювані на те, щоб допомагати громадянам цієї країни відрізнити зло від добра.

● Часопис „Ньюзвік" написав, що нюйорксьний губернатор мав сказати про вибори в 1960-му таке: „Я був би був переміг Кеннеді в 1960-му році, і я зможу його перемогти в 1964 році". Рокефеллер заявив: „Це повна неправда. Я сказав, що Кеннеді можна буде перемогти в 1964-му році. Я ніколи не сказав, що я його можу перемогти, ані що я міг був його перемогти два роки тому".

● Білий Дім у Вашинґтоні хоче позбутися численних шпаків, які перебувають на деревах, що ростуть на майданах, бо ті шпаки своїм ґаласом перешкаджують мешканцям Білого Дому. На інших домах столиці і на Капітолію є електричні дроти, які відстрашують шпаків. І тому шпаки вибрали собі невтральний Білий Дім на поселення, звідки їх стараються тепер вигнати прив'язаними до дерев голосниками, які своїми авдиціями відганяють непрошених гостей.

● 22-го січня 1963-го року в Каліфорнії відбудуться доповняючі вибори, бо треба вибрати нового конґресмена на місце конґремена Клена Міллера, який старався про перевибір і помер в летунській катастрофі під час виборчої кампанії 7-го жовтня. Виборчий закон в Каліфорнії вимагає, щоб ім'я померлого кандидата залишилося на виборчому списку. Виборці вибрали вмерлого, який переміг республіканця Дона Клавзена, і тепер будуть додаткові вибори.

● Департамент оборони повідомляє, що армія в січні 1963 року потребуватиме 16,000 рекрутів, але покличуть до військової служби тільки 4,000, бо 12,000 візьмуть із добровольців. В грудні покличуть 6,000 рекрутів, а в жовтні і листопаді число рекрутів покликуваних до служби в армії виносило по 4,000.

У СВІТІ

● Томас Дж. Д. Галбрейт, колишній цивільний лорд адміралії, тепер підсекретар (віце-міністер) для справ Шотляндії, зрікся свого становища і виступив добровільно з державної служби після того, як ревізія в помешканні Вільяма Дж. С. Вассаля, совєтського шпигуна, засудженого в минулому тижні на 18 років в'язниці, виявила, що Галбрейт написав був Вассалеві кілька приватних листів, наче доброму знайомому. Виявлення приязних взаємин того високого урядовця з своїм колишнім підчиненим, совєтським шпигуном, викликало сенсацію в Британії.

● Чарльз Болен, теперішній американський амбасадор у Парижі, заявив, що після кубинської кризи зменшилась загроза атомової війни, бо виявилось, що однаково Хрущов, як Кеннеді не хочуть її і шукають компромісів навіть у дуже складних справах.

● Д-р Абдель Кадер Гатем, міністер культури в Об'єднаній Арабській Республіці, назвав „доказом на гістерію" савдіарабського короля Савда — оскарження того останнього, що військові літаки тієї республіки бомбардували дві місцевості в Савді Арабії. Зрештою, єгипетські чинники не заперечують, що вони активно помагають єменським революціонерам і борються також — проти Савді Арабії. Між Савді Арабією та Об'єднаною Арабською Республікою розпалилась наново гаряча пропаґандивна війна, більша, ані ж війна на пісках арабської пустині.

СВОБОДА SVOBODA
Український щоденник UKRAINIAN DAILY
FOUNDED 1893

Ukrainian Newspaper published daily except Sundays, Mondays & holidays (Saturday & Monday issues combined) by UKRAINIAN NATIONAL ASSOCIATION, Inc., 81-83 Grand St., Jersey City, N.J.

Second Class Postage paid at the Post Office of Jersey City, N.J. Accepted for mailing at special rate of postage provided for by Section 1130 of Act of October 3, 1917 — authorized July 31, 1918.

Передплата: На рік — $12.00; на пів року $6.25; на три місяці $3.25. — В Джерзі Сіті і закордоном: — На рік $14.00; на пів року $7.50; на три місяці $4.00. — Для членів У. Н. Союзу, чоловіків і жінок — 65 центів місячно. — За кожну зміну адреси платиться 10 центів.

Адреса: "SVOBODA," P. O. Box 346, JERSEY CITY 3, N.J.

„Кубинська місія" Мікояна

Признавши наявність совєтських ракет на Кубі і погодившись „великодушно" забрати назад ці ракети взаміну за припинення бльокади Куби, Нікіта Хрущов вислав за раз же на другий день до Кастра свого найближчого соратника, першого заступника його як прем'єра, Анастаса Мікояна, нібито з метою заспокоїти затривоженого цим рішенням Кастра і гарантувати Кубі дальшу совєтську допомогу. Виїхав Мікоян з Москви не гаючися і, після короткої зупинки в Ню Йорку 1-го листопада ц. р. і секретних розмов із совєтськими експертами, делегованими до Об'єднаних Націй, відлетів 2-го листопада на Кубу, де й перебуває безперервно уже понад десять днів, хоч в міжчасі померла його дружина і він, здавалося б, міг перервати для участи в її похоронах свої „розмови" з Кастром. З якою метою сидить Мікоян так довго на Кубі, часописи не пишуть, як також не знає ніхто, в якому напрямку і з яким успіхом ідуть його „переговори" з Кастром. З повідомлень американського командування відомо тільки те, що на совєтських кораблях відтранспортовано з Куби понад 40 совєтських ракет, але ж ніхто, крім Хрущова, Мікояна і Кастра, не знає, чи забрано з Куби вже всі совєтські ракети, і чи, бува, не інстальовано їх у краще законспірованих місцях, як це твердять кубинські емігранти і їхня розвідка. Єдиний певний факт в усій кубинській справі це те, що Кастро й далі не погоджується ні на яку інспекцію, яка могла б встановити, чи справді Москва забрала вже всю свою ракетну зброю із Куби. На американську вимогу, щоб Совєти забрали також своїх 30 чи й більше бомбовиків, із яких ще краще, як ракетами, можна було б бомбити атомовими зборями ЗДА, Совєти відповіли, що це вже не їхні бомбовики, але . . . кубинські.

Поїздку Мікояна на Кубу і його розмови з Кастром зустріла більшість американської преси із великими сподіваннями, мовляв, йому, як спритному дипломатові, напевно вдасться уговтати Кастра і привести до ліквідації кубинської кризи. Тільки незначна частина преси поставилася до місії Мікояна дуже скептично, перестерігаючи, що ця місія може закінчитися дуже тяжкими комплікаціями, а то й поглибленням кубинської кризи. На підкріплення своїх сумнівів і песимістичних передбачень деякі американські коментатори пригадували не тільки поїздку Мікояна на Кубу, що відбулася два роки тому, коли то Мікоян, лобизаючися з Кастром, благословляв кубинського диктатора на підривну і провокаційну супроти ЗДА роботу. Дехто у зв'язку із теперішньою місією Мікояна пригадав також ганебну ролю, що її відіграв він на Угорщині з початком листопада 1956-го року, точно шість років перед його поїздкою на Кубу. Прибувши тоді разом із Сусловим, головним ідеологом совєтської компартії, на Угорщину для переговорів з проводом угорських повстанців, Мікоян обіцяв їм урочисто мирну полагоду цілого конфлікту і негайне виведення всіх совєтських збройних сил. Але у висліді тієї місії Мікояна, зараз же після того, як він відлетів до Москви, совєтські дивізії започаткували свій марш на Будапешт, що закінчився кривавим здушенням Угорської революції. Пригадуючи це все, деякі американські публіцисти попереджають, що так само може закінчитися „кубинська місія" Мікояна. Ці публіцисти вважають, що основне завдання Мікояна в тому, щоб проволікти якнайдовше таку чи іншу сприйнятливу для ЗДА розв'язку кубинської кризи, зокрема, щоб затримати Кубу в характері совєтської випадної бази проти ЗДА. Як доводить останній виступ Мікояна в Гаванському університеті і його заява про те, що Москва підтримує кастрівську вимогу зліквідувати американську базу Гвантанамо, цей московський конспіратор і палій працює наполегливо в бажаному для Кастра напрямку. Тому є всі підстави сподіватися, що Мікоян викине на Кубі подібного „коника", як викинув на Угорщині шість років тому.

Промовистий документ

З кінцем минулого тижня в „Свободі" опубліковано в дослівному українському перекладі частину „Загального нарису пробного звідомлення і рекомендацій, приготованих розвідчою секцією, згідно з інструкціями, для Президента і уповноважених представників " З'єдинених Держав Америки на мирову конференцію в Парижі в січнічервні 1919-го року. Документ позначений датою 21-го січня 1919-го року, отже через три дні після того, як конференція в Парижі почалася. До цього документу додано ряд мап, до речі французьких, на яких зазначено нові кордони, що їх мала обстоювати американська делеґація в Парижі. Одну з цих мап, що відноситься, зокрема, до пропонованих кордонів України, опубліковано в „Свободі" разом із перекладом документу. На ці оригінальні документи натрапила д-р Марія Клячко, науково - дослідна співробітниця Колумбійського університету, яка тепер приготовляє на цю тему окрему наукову працю.

Документи говорять самі за себе. Вони рекомендують американській делеґації обстоювати встановлення незалежної Української Держави майже в її етнографічних межах, Правда, в ці межі не включено на залученій до рекомендації мапі території Карпатської України та Буковини, але поданий в документі обшир пропонованої Української Держави на 600.000 квадратних кілометрів тільки на одну тисячу кілометрів менший від обширу теперішньої Української Совєтської Соціялістичної Республіки. Також кількість населення, подана в документі на 37 мільйонів, досить вірно відповідала тодішньому станові. До пропонованої Української Держави мали бути включені Східня Галичина-Західня Україна, яку в документі характеризується, як українську етнографічну територію, а також Крим, як частина географічної цілости України.

Проте, для здійснення рекомендації, в документі поставлено дві кардинальні передумови: 1) „якщо український націоналізм буде досить сильний, щоб виправдувати це рішення" і 2) якщо в Україні не буде — хаосу.

Наскільки відомо з опублікованих матеріялів і документів мирової конференції в Парижі, американська делеґація не обстоювала поданих в документі рекомендацій щодо Української Держави. Можливо, що дальші досліди виявлять нові документи, які кинуть відповідне світло і виявнять причини цього. Але логіка підказує, що подані в рекомендаціях передумови в оцінці американської делеґації не існували, себто український націоналізм не видавався їй досить сильним і Україна під час конференції — в оцінці тієї американської делеґації — перебувала в стані хаосу. Очевидно, що й вороги української державности могли поважно причинитися до такої опінії, а з українського боку не зроблено всього можливого й потрібного, щоб доказати наявність вимаганих передумов.

Опублікований документ справді промовистий і має першорядне значення не тільки для оцінки і переоцінки подій, до яких безпосередньо відноситься, але й для перевірки наших сьогоднішніх політичних концепцій та практичної визвольної політики. Проте, відповідні висновки можна було б поробити тільки після основних дослідів та аналізи як опублікованого вже документу, так і інших зв'язаних з ним матеріялів. Справа більше ніж заслуговує на те, щоб нею зайнятися.

Є. Онацький

АРҐЕНТИНА І КУБА

Заледве через кілька годин після відомої промови президента Кеннеді, в якій він сповіщав населення ЗДА і всього світу про збросння Куби далекосяглими ракетами і про проголошення бльокади цього совєтського сателіта, що почав загрожувати безпеці Америки, арґентинський міністер закордонних справ сповістив, що Арґентина займе „ясну й певну позицію в обороні засад вільного світу". Трохи пізніше збройні сили Арґентини вже були готові виступити. В кінці того тижня Арґентина знаходилася в авангарді 8 латино - американських країн, що формально запропонували ЗДА свою співпрацю в бльокаді Куби.

Рішуча позиція Арґентини завдячує проясненню і в значній мірі встановленню твердої урядової політичної лінії внаслідок останніх військово-революційних подій. До того часу зовнішня політика тієї країни зазнавала частих змін і дезорієнтувала як самих арґентинців, так і сторонніх спостерігачів, які не знали, чого властиво їм від Арґентини очікувати.

Вже 14-го травня 1959-го року, на святкуванні Дня Америки в арґентинському посольстві в Гавані, посол Амоедо заявив, на підставі деяких конкретних фактів, що на Кубі владу можуть перебрати комуністи. Тоді соціялістична Народна (а фактично комуністична) партія мала на ключовій позиції в уряді лише одну особу, Карла Родріґеса. Але ще 16-го квітня Родріґес із сторінок комуністичного щоденника „Гой" зажадав відкликання з Куби посла Амоедо. Подібну вимогу повторив через телевізію і інший комуніст — Марінелльо, теперішній ректор Гаванського університету. Не зважаючи на це, арґентинського посла, на бажання демократичних кол, що тоді співпрацювали з Кастром, навіть включено в кубинську делеґацію до Економічно - Соціяльної Ради Орґанізації Американських Держав.

Потім прибув Фідель Кастро. Симпатії й антипатії поділилися: при вході до Альвеар-Палас-готелю Кастра зустріли оплесками, а в фабричних районах Буенос Айресу його автомобіль обкидали камінням.

В середині 1959-го року пероністи не вбачали небезпеки ленінізму - комунізму, але виходили з конкретного факту — Кастро був ворогом диктатора Фульґенція Батісти, що був приятелем генерала Перона.

В наступних місяцях арґентинський уряд, як і уряди інших латино - американських держав, втішався обіцянками Кастра перевести вибори на Кубі за шість місяців. В серпні того ж року він підписав на з'їзді міністрів закордонних справ спільну декларацію, в якій стверджено, що уряди латино - американських держав повинні походити із вільних виборів . . .

Але в лютому 1960-го року приходять з арґентинського посольства в Гавані таємні повідомлення про справжній стан речей на Кубі. Цього місяця закінчується повною невдачею посередництво Арґентини між ЗДА і Кубою, що його був перебрав на себе посол Амоедо на підставі головно двох пунктів: 1) Куба має винагородити американців за їхні сконфісковані підприємства і 2) Куба має припинити антиамериканську пропаганду. З цього посередництва нічого доброго не вийшло, але посол ЗДА в Буенос Айресі висловив міністрові Табоаді подяку Вашингтону.

Незадовго після того арґентинське посольство має першого кубинського гостя, який просить про політичний захист — гр. Аґуера, що свого часу боронив посла Амоеда від нападів Родріґеса та Марінелльо. А 12-го травня 1960 р. арґентинський посол Амоедо на зборах всіх американських послів — за винятком посла ЗДА, — що відбулися в арґентинському посольстві, попросив Кастра, щоб він визначив свою позицію щодо можливости одержання від СССР далекосяглих ракет. Кастро відповів: „Допомоги росіян ми ніколи не приймемо!"

У квітні 1961-го року в арґентинському посольстві в Гавані переховується вже 250 кубинців, серед них монс. Артеаґа, архиєпископ Гавани, Хозе Кардона, теперішній президент Революційної Ради Куби на вигнанні, Ем. Менендес, президент Найвищого Суду, Фідель Ілесіяс, засновник Руху 26-го Липня . . .

В 1961-му році, не зважаючи на протести арґентинського посла в Гавані, уряд Арґентини знову пропонує Кубі своє посередництво, щоб довести до згоди з урядом ЗДА. Але обидва уряди це посередництво відкидають.

У січні 1962-го року на міжамериканській конференції в Пунта дель Еста Арґентина приєднується до декларації, що проголошує кастризм, як марксисто - ленінський режим, невідповідним для міжамериканської державно - суспільної системи, але не погоджується на негайне виключення Куби з цієї системи. Майже одночасно відбулося побачення президента Фрондізі з „Че" - Ґеварою, правою рукою Кастра в поширюванні комуністичної інфільтрації в державах Латинської Америки. А потім промова Фрондізі в Парані, в якій він не тільки виправдував своє побачення, але й висловлювався в обороні Куби. Це, врешті, і привело до перевороту 29-го березня ц. р., в якому на місце Фрондізі прийшов д-р Гідо.

Проте, і політика нового уряду, який змагається з великими внутрішніми труднощами, залишалася щодо Куби довший час невиясненою. Ревеляції президента Кеннеді поклали край всяким ваганням: Арґентина займає тепер лсиразо антикастрівську і взагалі антикомуністичну позицію.

БАТЬКИ! Зв'яжіть замолоду Ваших дітей з найстаршою, найбільшою й найбагатшою українською національною установою поза межами Батьківщини, якою є Український Народний Союз, щоб запевнити їй кращу будучність, а нашій громаді у вільнім світі нового свідомого члена.

ВСЕ ЩЕ НЕ „ОСВОЄНА" РЕСПУБЛІКА

У жовтневому числі нюйоркського місячника „Соціялістичний Вісник" читаємо цікавий лист з Балкан із розповіддю старенького чоловіка, якому пощастило вибратися на волю до своїх рідних з Молдавії, де він провів усе своє життя, працюючи як бухгальтер в румунських, а пізніше в совєтських установах. Ось що розповідає, між іншим, цей чоловік про ту частину СССР, звідки доходить у вільний світ так мало вісток (подаємо лист у значному скороченні):

У партійних комуністичних колах часто називають Молдавію все ще не „освоєною" республікою, дармащо на її „освоєння" витрачено дуже багато зусиль.

Протягом року — від часу, коли большевики появились у Басарабії в 1940 р. і до їх поспішного відступу в 1941р. — комуністична влада встигла провести лише поверховну чистку, виарештувавши й повисилавши на північ СССР осіб, що були на румунській державній службі, землевласників, торгівців і найбільш заможних селян. Після другого приходу большевики заходилися переводити вже систематичну чистку від небажаних елементів. Операція ця проводилася з великою жорстокістю. Спочатку висилали осіб, скомпромітованих „співпрацею" з румунськими окупантами, а потім — куркулів, активних церковників, підозрілих щодо антикомуністичних настроїв людей і соціяльно - неблагонадійних, особливо інтеліґентів.

У роках 1953 - 54 в Молдавії відчули таке саме зрушення, що й в СССР. Відразу послабшав терор. Партія взяла під своє керівництво діяльність органів державної безпеки. Все ж ці зміни не звільнили партію від обов'язку якнайскоршого „освоєння" сусідньої з Україною і Румунією республіки. Занадто ще багато серед її населення є ненадійних груп: молдаван, старообрядців - липован і українців.

Молдавани — це ті самі румуни, — пише автор листа. — Вони ніби податливі, навіть улесливі, вони на словах згідні з усім і йдуть на все, що від них вимагають. На зборах у колгоспі оплескують горлопана - пропаґандиста, але вранці його раптом знаходять мертвого, із зашморгом довкола шиї. Молдавани вміють мовчати, навіть під тортурами. У них, як заявив один чекіст, „атрофоване почуття болю". Напади на представників влади і вбивства тривають і досі. До авта начальника міліції в одному селі прив'язали зісподу „черепашку" — невелику міну із сповільнювачем — і вона в дорозі вибухнула, відірвавши начальникові обидві ноги. До двох каґебістів у їхнє мешкання вдерлися вночі замасковані особи і — позбавили їх мужеської гідности. Винуватців не знайдено.

Група, з якою большевикам приходиться дуже рахуватися — старообрядці - липовани. Вони дуже тверді в своїх релігійних переконаннях. Занадто активних безбожників уночі ловлять, роздягають догола і мастять дьогтем. Між собою живуть дружньо, виступають згідно, одне одного в усьому підтримують. Кілька років большевики з липованами загравали, натискаючи на їх російське походження. Але нічого не добились.

Та й взагалі влада в масах оперта не має. Зорганізували, наприклад, „дружини сприяння міліції", але свої завдання дружинники тлумачать своєрідно: багато хуліганять і бешкетують, а виступають якраз проти тих, з кого населення невдоволене.

Молдавія з її родючими землями мала б бути одною з найбагатших республік СССР. Але колгоспник не хоче гнути спину над грядками колгоспного городу, бо заплановані ще з зими огірки й помідори, щойно вистигнуть, вантажаться на авта і вивозяться, а „господарям" залишається городина третього сорту. А на трудодень одержують вони мізерію, з якої годі вижити. В садах агрономи, „пророки", як їх там звуть, ще в лютому визначають, скільки вишень, яблук або грушок пересічно має дати дерево. Якщо дерево не справдить „пророкування", винен колгосп і колгоспники. Щоб уникнути всіляких „казней єгипетських", люди восени підкопують землю і підрізують коріння дерев. Навесні дерево засохне, і тоді з нього нічого не візьмеш.

Здача державі збіжжя ще ніколи не проходила без крадіжок і заколотів. В недавньому минулому влада реаґувала швидко і радикально. Дійсних або здогадних винуватців хапали й вивозили, десь судили, засилали в концтабори. Врядигоди після того приходили листи з далеких тюрем і місць заслання, але більшість засланих зникала безслідно. А от восени минулого року на одному хлібоприймальному пункті ваґар виявив у мішках з пшеницею пісок. Міліціонери арештували групу колгоспників. З натовпу залунали крики: „Не хочемо більше працювати на бородатого Кастра ,на німця Ульбріхта! Нехай жеруть наш хліб разом із піском!" Міліціонери, покинувши заарештованих, десь зникли.

Але через кілька годин з районового центру прибули автомашини з військом МВД і зажадали видати учасників заколоту. Населення трималося твердо, заявляючи, що винні всі і нехай забирають усіх. Два дні села були в стані облоги, а на третій прийшло з Кишинева зарядження: облогу зняти, колгоспникам негайно братися до роботи.

У такій атмосфері „освоєння" йшло черепашиною ходою і на початок 1960-го року з республіки видалено не більше як 10 - 12% корінного населення. Взамін прибули переселенці з районів Совєтського Союзу, які не були під німецькою окупацією. Селам дано російські назви. Намір урядових чинників був для всіх зрозумілий: розвести місцеву людність чужим їй, московським елементом і тим зломити її спротив.

На початку 1961-го року прийшла з Москви нова директива — очистити Молдавію від корінної людности ще на 15 - 20%, замінивши їх новими партіями переселенців з внутрішніх областей Совєтського Союзу. Виселення мало відбуватися в добровільному порядку, без примусових заходів. Рекомендувалося звернути увагу на родичів тих громадян, що вже раніше оселилися в Казахстані, на Далекому Сході, в Сибіру. Молодь треба було вербувати на різні підприємства, а тій її частині, що мала йти до війська, давали широкі пільги, якщо погодяться їхати на Схід. Особам, що перебували під слідством або судом, обіцяли припинити справи, якщо вони дадуть згоду переселитися разом із родинами. Дівчатам, які поїдуть із своїми нареченими, наказано видавати „посаг" від держави.

Поспішне виконання цієї директиви загрожувало зірвати польові роботи. Тоді на нарадах секретарів партійних організацій вирішено колгоспників не переселювати до осени, а тим часом скласти списки переселенців.

Зате відразу взялися за не зв'язану з сільським господарством публіку. Службовців — місцевих народженців викликали до парткому і ґратулювали з підвищенням на праці. Не давши „щасливцеві" отямитися, називали йому місце майбутньої служби і давали три тижні на підготову до виїзду. Тим, хто заперечував, пригадували щось із їх біографії, після чого вони негайно підписували підсуненого їм папірця. З учителями не панькалися. Кожний мав свою „темну пляму" в минулому. Одночасно, не лякаючи колгоспників мітинґами, вели большевики індивідуальну „обробку" призначених до висилки родин і ширили чутки, що в Середній Азії, на Амурі і навіть на Камчатці життя зовсім не таке погане, як страшать вороги народу: там, мовляв, всього є „достатočно" і для переселенців побудовано гарні, просторі домочки.

До осени паркоми зв'язалися з тамошніми райкомами, а ті натиснули на вже раніше переселених молдаван, і посипалися сотні й тисячі листів до рідних, знайомих, а то й незнайомих — із закликами їхати в нові благодатні краї. Всяка „чорнова" робота була проведена з участю міліції і органів державної безпеки. Але ні листи, ні заклики, ні погрози не вплинули. І тоді урядові чинники рішили вдатися до провокації з допомогою „американських агентів", які повели антисовєтську пропаганду серед найбільш упертих колгоспників, щоб зловити їх на гачок. Один з таких упертих явився до районового КГБ і заявив, що зловив американського шпигуна. Прийшлося чекістам їхати і забирати свого ж аґента, якого колгоспники перед тим зв'язали і добре набили, звичайно, догадуючись, хто то є насправді.

Як би там не було, в середині грудня 1961-го року в багатьох районах Молдавії плян чергового „добровільного" виселення був виконаний. І ще 15 - 17 % корінних мешканців тієї країни покинули рідні місця. У висліді всіх таких, починаючи від 1940 р., заходів по деяких селах залишилося не більше як 30 - 40% старожитців, в більшості ж — 55-65%, і тільки в небагатьох, де мешканці виявили більшу твердість, затрималось їх — 80 - 85%.

В. С-ко

Читайте українські книжки й газети, бо часте читання веде до просвіти, а просвіта — це сила!

Борис Антоненко-Давидович

ЗА ШИРМОЮ

РОМАН

(33)

Олександрові Івановичу перехопило дух. Він опустив листа і широко розплющеними очима невидющо дивився перед себе. Такий разючий збіг сьогоднішнього передранкового сну і цього несподіваного листа від Марусі! Немов за тисячі кілометрів десь через п'ятнадцять років після останньої зустрічі переяславська Маруся чула, як йому тяжко живеться, вболівала за нього, як колись, і цю її турботу якимось способом сприйняла уві сні підсвідомість Олександра Івановича. На кілька хвилин він скам'янів, як сновида, і почуття часу та простору покинуло його. Перед ним уже не в далеких спогадах, а малощо не увіч стояла Маруся Хоменко, та скромна перша дівчина, з якою могло колись статись тихе переяславське щастя, та так чомусь і не сталось...

Він прочнувся і притьмом кинувся читати листа. Там не було ні звертання, ні дати, через те він не відразу знайшов початок.

„Не знаю, як тепер звертатись до тебе, бо з того часу, як ти був для мене просто Сашком, стільки води втекло! А згодом, коли б я могла назвати тебе тільки Олександром Івановичем, мені не довелося більше зустрітися з тобою; через те ти лишився в моїй уяві тим Сашком, якого я знала колись у Переяславі. Знала і..."

Далі в листі стояло густо закреслене слово, але Олександер Іванович, не напружуючи мислі, догадався, що там могло бути тільки одне: „любила".

„Тому не звертаюсь ніяк: ти сам вибери собі ту форму звернення, яка тобі найбільше заімпонує тепер, а я наперед пристаю на все.

...Нещодавно я була в Москві й випадково зустріла там Петра Кравченка, аґронома. Ти пам'ятаєш його? Отой сором'язливий, білявий хлопчина, якого ми дражнили колись у Переяславі: „Ой, лихо не Петрусь — лице чорне, білий вус". У нього й досі збереглися зв'язки з Переяславом; він їздив туди навіть торік. Не бувши сама шість років на батьківщині, я допалась до Петруся і цілий вечір не пускала від себе. Ми перегорнули все своє дитинство і юнацтво, згадали переяславських і київських товаришів (я закінчила з ним в один рік київський сільськогосподарський інститут), згадали, розуміється, і тебе, дармащо ти не нашого пір'я птах. Це від нього я і дізналась, що ти лікаруєш в Узбекістані, десь у Намангайській області. Він не міг дати мені твоєї точної адреси, бо й сам нічого певного не знав про тебе; лише від когось у Переяславі він дізнався, що в Наманганську область поїхала два роки тому до тебе твоя мати. (Пам'ятаєш, як колись вона звала мене жартома „невісточкою", а я здуру таки серйозно трохи побоювалась її, як своєї майбутньої свекрухи). Через це не дивуйся з моєї фантастичної адреси на коверті, бо пишу так, як ото співалося колись у пісні: „Напиши кудинебудь."

Я не знаю, чи дійде цей лист до тебе, чи відгукнешся ти на нього, не знаю навіть, чи варто було писати тобі. Я почуваю тільки, що — мушу.

Я не писала й не могла написати тобі, коли ти вперше виїздив вчитись до вузу й не попрощався зі мною; я потому не могла написати тобі, коли ти якось приїхав до матері на кілька днів і навіть не зайшов до мене. А зараз мушу — написати. Чому, для чого? — спитаєш ти, як питаю і я саму себе. Та хіба ж я знаю! От хочеться мені ще з тої Москви, де я ходила й думала: „Тут же десь і Сашко ходив, коли вчився", написати тобі, а сьогодні особливо кортить поговорити з тобою.

Зараз вечоріє. Кінець квітня. Десь на Переяславщині вже сіють, а тут налетіла після відлиги така пурга, що ні дальніх сопок не видно, ні близьких парників мого радгоспу. Надворі мете, казиться, шаленіє, а я ходжу по кімнаті й співаю. Співаю тої стародавньої пісні, якої навчилася колись від баби і яку не раз жалісно виспівувала, як тебе не стало. Ось навмисне спишу тобі її слова, щоб пригадався тобі наш далекий Переяслав, ті блаженні часи, коли ми наївними підлітками бігали з тобою на Троїцький міст, на Лазанькову леваду, хочу, щоб ти знову почув, як шумить та верба на Броварках, під якою вперше невміло й боязко поцілував мене в щоку... Все, все щоб пригадав! Так вчуй же мій спів через страшну відстань часу й простору, що лежить між нами:

Налетіли сірі гуси
На став жирувати,
Наїхали чумаченьки
В село зимувати.
Жирували сірі гуси,
Знялись, полетіли,
Зимували чумаченьки,
Знялись, поїхали.
Чом ти мене, моя мамо,
Рано не збудила,
Як отії чумаченьки
З села виїздили?
Тим я тебе, моя доню,
Рано не збудила,
Що твій чумак вперед пішов,
Щоб ти не тужила...

Я співаю, і мені здається, що ти справді чуєш мене. Шкода тільки, що наші шляхи вже ніколи не зійдуться... Навіть бодай би хоч для того, щоб „зустрітися і — знову розлучитись, щоб бідне серце отруїть"...

Кілька слів про себе, бо ти, мабуть, ніяк не можеш збагнути — яка нечиста сила занесла мене сюди, аж на край землі. Ти знав мене тільки отою смиренною Марусею, що жила собі в Переяславі й нікуди не рипалась. Мені таки справді здавалось колись, що за Переяславом десь недалеко вже й край світу. Навіть їдучи до Києва вчитись, я мріяла мерщій повернутись назад із добутим знанням, щоб прислужитись тому ж таки Переяславу. Але моє покоління вже зрушило з насиджених місць. Сверблячка до руху й пізнання жене нас до великих культурних центрів, нас кличуть неосяжні простори, нас вабить Арктика й Антарктида, нам скоро й нудно буде на нашій старій плянеті, бо нас поривас вже в далекі зоряні світи. Певно ж і ти подався в Узбекістан не по довгі карбованці, як кажуть на Далекому Сході, а з цікавішою метою. Ти теж зрушив, як і всі ми.

Так ось по дорозі в невідоме я й приземлилася в тайговому радгоспі на північ від Совгавані. Хто я і що я? Скажу одверто: через північний полюс ще не перелетіла, атома не розщепила, навіть яровізації пшениці не вигадала. У мене не ростуть на березах і модринах яблука й груші, — задовольняюсь огірками, редискою і помідорами та й то з парників. Одне слово, веду безконечну боротьбу з кліматом і тайгою. Чи задовольняє це мене? Безперечно, задовольняє. Адже кожна людина повинна визначити своє місце в житті, знайти ту ділянку, на якій можеш бути корисною іншим. Я знайшла її в аґрономії, і це дає мені ґрунт у житті, дає радість праці, відчуття потрібности моєї праці й мене самої для людей. Може, скаже, — мало? Вузькі бажання, невисокі поривання, дрібні діла! Хай і так. Я звичайна працівниця, а не „виняткова особа", обтяжена талантом і популярністю. То їм, талановитим і вславленим, треба клопотатися про місце в історії, а мені досить і мого скромного місця в нашому сьогодні. А втім, випало й мені „вскочити в історію" з однією „виняткововою особою". Призна́юсь, що не тільки жадоба новини, цікавої праці з засуканими рукавами й невситимого пізнавання привели мене сюди. До цього спричинилось і дещо особисте.

Ще коли я була студенткою останнього курсу, мені здалось, що я знову покохала. Я пишу „здалось", бо після мого почуття до тебе я не припускала повторення чогось подібного. (Ти, мабуть, ніколи не уявляв, як я тебе кохала колись, Сашку!) Після того, як моя дівоча гордість було так ображена, коли ти розірвав зі мною без усякої причини, не написавши навіть — чому, за що, я довго перебувала в стані внутрішньої заляклости.

Л. К.

Перед Загальними Зборами Союзу Українських Хорів в Америці (СУХА)

„Наша дума, наша пісня
Не вмре не загине"...
Тарас Шевченко

„На сторожі своїх культурних прав поставив український нарід своє рідне слово, свою мову, та свою пісню, що заховали в собі всі найбільш типові ознаки культурної окремішности українського народу. Отже в музиці маємо один з тих чинників, що допомагають утворенню своєї оригінальної культури. В розвитку українського народу музика грала велику ролю; в ній найяскравіше відбилися характерні риси його; через його пісню доходимо до розуміння його, як нації". (М. Грінченко, „Історія Української Музики").

В останніх часах появилися в українській пресі в підсовєтській Україні статті, які змушують нас, політичних емігрантів у вільному світі, глибоко і серйозно застановитися і вдарити в дзвін, на тривогу. Наше музичне мистецтво, одна з найважливіших ділянок нашої культури, загрожене в нашій батьківщині і призначене на загибіль. На нас отже спадає священний обов'язок його зберегти і розвивати.

В днях 5-8 березня 1962 р. відбувся в Києві з'їзд Спілки Композиторів України. Марія Левіна написала з нагоди цього з'їзду в „Рад. Культурі" з 4 березня 1962 про хори:

Понад 700 тисяч учасників хорової самодіяльности і 29 тисяч хорових колективів на Україні, але рівень хорової культури — не високий. Великий педагог Ушинський писав: „Заспіває школа — заспіває вся країна". Тимчасом на Україні від 1937 року ні було в шкільних програмах музично - естетичних предметів навчання. Наслідок цієї „помилки" — нотна неграмотність майже цілого покоління і втрата педагогічних кадрів. Створення хорових ансамблів з людей, музично неграмотних, хоч вони й бажають співати, та мають гарні голоси, не така то легка справа. Майже повний розпад багатьох хорових капель викликали організаційні причини.

Естетичне виховання підростаючого покоління — проблема досі ще не розв'язана, і Левіна критикує за це Міністерство Освіти УССР. Жалюгідний стан в цій ділянці вона ілюструє прикладом з Київського Облвно: На 1204 школи і 846 дитячих шкільних хорів є 327 викладачів музики і співу. З них вищу освіту мають 14, а середню і незакінчену 116. Майстрів педагогів з високою хоровою культурою „можна порахувати на пальцях".

Поруч кадрів друга важлива проблема — репертуар. Тут „мало, дуже мало високомистецьких багатоголосових хорових творів, особливо акапельних, створюють наші композитори". Не пишуть, бо Музфонд, централізований в Москві, „досить однобоко" підтримує авторів.

На підставі рішення Київського Уряду з квітня 1959 створено Хорове товариство Української ССР. Завданням цього товариства є плекати хорову пісню серед українського народу. Товариство швидко стало масовим, але досі не вийшло поза організаційний етап, бо від уряду не дістало ні бюджету, ні дозволу на видавництво — на відміну від аналогічного товариства в Росії, яке „почало свою роботу дещо інакше". Воно „відразу було забезпечене і видавничими можливостями і поліграфічною базою, і дотацією від держави", — пише Марія Левіна.

Після доповіді композитора Данькевича, в дискусії звернули увагу на те, що творчість українських композиторів слабо популяризують на Україні. „Дуже прикро, що видані твори наших славних майстрів, написані з надзвичайною силою і майстерністю, забуваються концертними організаціями". (М. Гордійчук). Це давня болячка музичного життя України, що філгармонії бойкотують українську музику.

В „Радянській Культурі" з 14 вересня 1962 р. появилася стаття Хорового Товариства під наг. „Знову про народний спів", в якій М. Молдавин, старший методист музичного відділу Центрального Будинку народної творчости Української ССР пише: „Між тим у нас створилося досить дивне становище: тисячі, (саме тисячі!) народних хорів і народних вокальних ансамблів перебувають поза увагою музичних учбових закладів. Ніде не навчають майбутнього керівника народного хору; ніде не роз'яснюють, як працювати з хористами, що звикли до багатоголосого співу і розуміються на ньому... Бо не можна ж задовольнитися тим, що з випускників Київської Консерваторії тільки двоє практикуються в керуванні народними хорами. Адже не секрет, що до керування народним хором допускається будь-хто. А той, хто береться за цю справу, певен, що тут нема чого й знати. І скільки шкоди завдають отакі „знавці". Аби дужче! — ось на що орієнтуються чимало керівників народних хорів".

І врешті у тій же „Радянській Культурі" з 20 вересня 1962 р. у статті „Дивлюсь на афішу та й думку гадаю", що була вже обговорена на сторінках „Свободи", пише Максим Рильський: „Ми хвалимось, що ми, українці — музичний народ. Але не тільки свою народну пісню, але й своїх композиторів знаємо ми — ну м'яко кажучи, поверхово. Цей рік ми називаємо Лисенківським. Але чи посідає спадщина Лисенка в усій її різноманітності належне місце в репертуарі наших артистів і мистецьких колективі загалом? Чому так рідко можна почути у хоровому виконанні його шедеври „Гамалія", „Іван Підкова", „Іван Гус"? Чому наші хорові капелі ніби забули про такі знамениті лисенківські обробки народних пісень як от „Гей не дивуйте", „Ой пущу я кониченька", „Про Куперяна".

М. Рильський писав, що слухачам майже зовсім не відома музика Стеценка, Степового, Колесси, Кошиця, Демуцького. Зовсім не виконується церковної музики Веделя, Березовського, Бортнянського.

„Я навів ці приклади, щоб нагадати, що нам, як повітря, потрібна пропаганда серйозної музики. Та станьмо знов „обличчям до сучасности". Наша виконавська громада у великому боргу перед українськими композиторами. Де і коли ви можете почути величну поему Людкевича „Заповіт", яка б справила честь музичній культурі будь-якого народу? Де і під керуванням яких диригентів виконуються знаменита 2-го Симфонія Л. Ревуцького, чудесні симфонічні твори Лятошинського, фортепіянові твори Косенка, Ревуцького, Козицького і Верикiвського і других? Чи дбають керівники наших концертових організацій, запрошуючи в гості виконавців із інших республік, або із-за кордону, щоб ті виконавці ознайомилися з музичною культурою країни, в якій вони гастролюють, а після того може б зласкавились і включили твори наших композиторів до своїх програм?"

Коли візьмемо під увагу обставини, в Українській ССР, то у наведених статтях сказано дуже сміливо і дуже багато. А скільки там недосказано — промовчано. В дійсності справа з нашим музичним мистецтвом мається далеко гірше. З повище наведених статтей бачимо не двозначно, що Москва пляново і вперто взялася за знищення цієї ділянки нашої культури, яка так виразно підкреслює нашу національну окремішність і виказує вищість нашої культури над російською.

Ну, а щож ми, у вільному світі, зробили і робимо, щоб цьому запобігти?

17 грудня 1959 року засновано в Америці Союз Українських Хорів Америки (СУХА), як центральну організацію, завданням якої є в першу черчу об'єднати усі існуючі світські і церковні хори, виховати кадри молодих співаків і керівників та дати їм відповідний новий репертуар, і відсвіжити усі скарби і перлини нашого минулого.

Щоб виконати це величезне і надзвичайно важне завдання, потрібним є, в першу чергу, щоб загал співаків зрозумів конечности такої центра, і щоб всецілo допоміг їй матеріяльно і фізично.

Працю свою, що є розложена на роки, має СУХА виконати за допомогою рефератів, організаційних зборів, конкурсів хорів, великих виступів об'єднаних хорів, розписування конкурсів на нові твори, музичних видавництв, і врешті створення музичного журналу, якого досі, на превеликий жаль у нас не має.

Згідно з статутом, відбудуться в суботу 17 листопада ц. р. о год. 10-ій рано в Народному Домі в Ню Йорку Перші Загальні Збори СУХА.

Досі тільки дуже незначна частина наших хорів в Америці включилася в ряди „непоправних фанатиків" цієї великої ідеї.

Протиставитися величезній загрозі, що гряде, щоби до щенту знищити наш найбільший скарб, наше Євшан зілля, нашу „невмирущу пісню" можемо тільки об'єднані і сильні вірою в нашу перемогу. Одинцем не зробимо нічого.

Ми віримо, що в обличчі цієї загрози усі існуючі хори, що досі ще не об'єднані в СУХА, вишлють своїх представників на Загальні Збори, щоб „одностайно стати".

Дитяча світличка в Монтреалі

Вже декілька років відбувається осінню в Монтреалі дуже приємна імпреза — пластовий фестин. Приблизно в половині вересня, на мальовничий острів св. Олени з'їжджаються пластуни й пластунки, їхні батьки і гості, щоб на просторих травниках острова, посеред спокійного плеса ріки св. Лаврентія пригадати новим, набутим на таборах, пластовим вмілостям, зустріти знайомих та попробувати в льотерії свого щастя.

І саме під час одного такого гарного недільного фестину два роки тому малий гурт матерів, кидаючи оком на на своїх непосидющих дітей, що мов кольорові м'ячики підскакували й котилися по зелених горбочках, рішили зорганізувати для своїх потіх дитячу світличку.

Недаром кажуть, що кожний початок тяжкий. Тепер з перспективи двох років мусимо признати, що при творенні світлички ми не мали ані досвіду, в організації садочків, ні кваліфікованої садівнички, ні обстановки і приборів, ані фондів. Тільки ентузіязм кількох матерів і їхнє тверде переконання, що вже від найраніших років треба дати дитині змогу зустрічатися і бавитися в рідному гурті, започаткували і вдержали світличку протягом її першого року.

В другому шкільному році звернено увагу на поглиблення й поширення діяльности світлички. Рік успішної праці отворив ширші обрії й додав розмаху не тільки дітям, але і їхнім матерям.

І так, коли перша учителька, п. І. Гевгало, на превеликий жаль всіх зацікавлених ,мусіла відійти до іншого зайняття, провадити світличку погодилася одна з членок батьківського гуртка, п. Ірина Гечко. Маючи двоє дітей а дошкільному віці і багато домашніх обов'язків, вона завжди зуміла знайти досить часу, терпеливости й охоти для того, щоб з успіхом і зрозумінням до дітей підготовити й перевести різноманітну і нераз трудну програму.

Інші пані своєю готовістю допомогли і часто дуже оригінальними ідеями влегшували учительці працю. І так, всіми дітьми люблена і мамами благословленна „Бабця" Барабаш — наше невичерпне джерело енергії, доброго настрою і дитячих пісень та казок, — усіми силами доповнювала і на правильний шлях спрямовувала нашу роботу. Не можна не згадати також про Бабуню Марчука, п. Гарасимів, що завжди вміла відчути, чого саме в даний час нам було найбільше потрібно і з'являлася з в'язанкою національних прапорців тоді, коли діти вивчали марш „Гей там на горі Січ іде", або з по-мистецькому прикрашеними тортами у формі мухоморів і боровиків тоді, коли діти відігравали сценку про грибки. Пані Л. Левицька, як і попереднього року, передруковувала для кожної мами тексти пісень і віршів, а пані С. Антонович і Б. Мончак вправним акомпаніяментом по старецьких клявішах піяніна приховували його слабі місця.

Відома монтреальська малярка, п. Ада Лисак, в міру можливости переводила з дітьми лекції малювання, а також присилала дітям виконані вдома ілюстрації і рисунки. Пані Х. Турченюк закінчила доповнюючий вечірний курс для садівничок при університеті МекГілл, а також нав'язала контакт з Асоціяцією Монтреальських Садочків.

Щоб закупити шафу на забавки, фарби, папір, плястеліну, глину, дерев'яні кубики й інші речі з гуртівні шкільних приборів, на початку грудня 1961 р. зорганізовано чайок. Слід відмітити, що пописову частину програми, яка часто вимучує і маленьких дітей і учительку і гостей, переведено природно і гарно. Із попередніх зайнять в садочку діти вміли пісні і віршики про вовчика, журавлів, грибів, метеликів й інших близьких їх уяві звіряток і речей. Сама програма виглядала так, що „Бабця" оповідала заслуханим дітям ніколи ще не чуту казку, а слова і розвиток подій казки самі викликали у дітей бажання яскравіше змалювати згаданого в казці метелика, чи показати, як відлітають журавлі, чи надягнути кольорові капелюшки і почати рости вгору, як гриби.

Під час чайку розіграно торти, кераміку і спеціяльно вишиту на розігранку серветку п. М. Дажене.

Зустріч з св. Миколаєм відбулася одного соняшного зимового ранку, під час навчання у світличці. З якою вдячністю зверталися маленькі личка то до одягненого в ризи св. Миколая, то до о. канобіка С. Колянківського, який відповідно представив дітям небесного гостя, кажучи, що стрінув його недалеко пластової домівки і спрямував туди, бо знав, що там є чемні українські діти. Найкращою нагородою за труди отця і гостинні імпрези, пані Дикій були радісні вигуки дітей при розпаковуванні дарунків: „Я також маю таке саме".

Не менше радости і святкового настрою викликав у світличці „Вертепик". Сніжнобілі й срібнокрилі ангелики та узброєні в палички пастушки йшли парами до ялинки, під якою лежав вертепик і просили: „Наш Ісусику маленький, що у яслах народився, учини, щоб край наш рідний з цілим світом звеселився...".

До Великодня діти підготовлялися ліпленням і малюванням крашанок, витинанням з правдивого тіста тісточок та допомогою Бабці у писанні писанок. Спільне свячення пасок завершило Великодню програму.

В червні діти дістали свідоцтва зі зазначенням їхньої присутности в садочку. Перші місця здобули: Астрід Гечко (31 разів), Петрусь Левицький (30 разів), Мартуся Левицька (29 разів). Всіх днів навчання було 33, вписаних дітей 27, а пересічна присутність — 6—15 дітей. Чайок, виставка праць і програма з нагоди Дня Матері закінчили шкільний рік.

В склад батьківського кружка світлички за 1961—1962 рік входили: п. Н. Цап — голова; п. О. Марків — касирка, п. Х. Турченюк — секретарка і п. Е. Дика — господиня.

Під час цьогорічного пластового фестину остаточно узгіднено всі детайлі і пляни праці світлички на 1962—1963 рік.

В суботу 29-го вересня дитяча світличка при Пластовій Станиці в Монтреалі розпочала під проводом п. Б. Мончак третій рік навчання.

Х. Т.

Вечір осінніх акордів

Багато в нас всякого роду імпрез, кращих і гірших, та мало таких, щоб лишали по собі тривкий слід у споминах. До одних з таких, що нав'язав відразу контакт із публікою й полонив її своєю культурою та щирим мистецтвом, належав концерт, що його уладив 22-ий Відділ Союзу Українок в Шікаго 27-го жовтня в залі СУМА, за стараннями заслуженої й довголітньої голови Марії Яримович.

По-за вступною точкою до програми, що її виконали артисти „Нової Сцени" Емілія Кулик та Ілля Матулко, всі інші точки припали гостям, майже вцілості з Торонта, за винятком молоденької танцюристки Мотрі Макар з Дітройту.

Програма мала вид ревії популярного змісту з перевагою жіночого квартету „Верховина" з Торонта, в якого склад входили Надія Лисанюк, Евгенія Котис, Тамара Косач та Олена Глібович — як мистецький керівник, а Стефанія Жовнір Клос — як піяністка. Цей квартет виконав аж вісім точок і він найбільше заважив на вартості цілого вечора.

Цей квартет і його мистецький керівник, пані Глібович відомі в Канаді і ЗДА. Завдяки таланoвитій, музикальній та широкоосвіченій керівничці, що є душею квартету, квартет живе і жити буде, бо це сталося його індивідуальною потребою й ілюзією, що рятує його членів й духово підносить серед сірої, часто не цікавої дійсности. Цінним надбанням для квартету є і його піяністка — пані Клос, що творить з ним одну органічну, зіграну цілість. Цій піяністці квартет завдячує багато, бо її інструмент, це для нього широка й різнобарвна канва, на якій мережить свої мелодійні звори чітко, гнучко і барвисто.

Хоч це переважно сольові голоси, то в цілості зливаються в один гейби органний консонанс, обмежуючи до мінімума природні вібрата у своїх голосах. А це в квартеті належить до великої штуки, і ця контроля над рівністю голосу і зіграння з цілим ансамблем зауважувалась у ньому, як у добре зіграному смичковому квартеті.

Про квартет з Торонта можна сміло сказати, що він має найголовніші дані, щоб його назвати професійним. Навіть таких квартетів на світі не багато, а в нас, на діяспорі він одинокий, бо нема нічого труднішого, як створити такий квартет, підшукати відповідні голоси і серед невідрадних відносин, з одною пробою на тиждень, поставити його в такому оформленню, щоб він з успіхом міг сповняти свою ролю.

Квартет користав у дуже малім відношенню в готового репертуару. У переважній часті опрацювала його сама керівничка, включно з перекладами, чи приладженням текстів, де було треба. Пісні, свої й чужі, хоч різної якости й технічної складности, проспівані гладко за своєрідним стилем та рутиною. До них належали: Спомини з гір — В. Безкоровайного, Як стрільці йшли — Р. Купчинського, Якби мені мамо — В. Заремби, Коломийка і Люблю — А. Гнатишина, Мовчки — З. Рамберга, Я люблю — Б. Веволовського та Синій Дунай — Й. Штравса.

Вже перша точка показала, що квартет підготований до своєї ролі, робить враження й нав'язує тісний контакт з публікою, що його вже оцінила на самому початку, милувалася ним під час дальших продукцій, а пошану свою виявила обильною участю на особливішому прийнятті для нього, де теж висказала і щире бажання привітати його ще краще та з більшою участю при найближчій нагоді. Тим разом присутніх на залі 300 осіб, а на прийнятті 60.

На особливішу згадку й признання заслуговують теж і дві побічні сили, як солістки. Перша: член квартету Надія Лисанюк — ліричний голос доброго квалітету, м'який у тембрі, мягкий у тоні, гнучкий, чутливий і природній у виразі. Це тип голосу, до якого кольоратурні речі, хоч можливі ,не дуже підходять, а праця над ними не оплачується, як є пісні чисто ліричного характеру, що їх можна опанувати легше і скорше з успіхом, як це сама задемонструвала у: „Чом, чом не прийшов" — народня і в арії „Каро номе" з Ріголето — Верді.

Друга, це танцюристка з Дітройту, пана Мотря Макар. Молоденька, симпатична та повна грації в руках. В кожнім її потягненню видно було природний хист, добру школу і всі познаки солідної артистки в будучому. Виконала два укр. танки: Подільський козачок та Рушничок, до музики Майбороди і один „Піцікато" до музики Штравса, типово клясичного стилю, що завдяки добрій, з маркантною ритмікою, музиці, зробив гарне враження.

І для цих двох солісток, що їх, як декоративні компоненти, включила квартет до своєї програми, шикагівська публіка висказала своє признання і радість з їх участи в вечері, бо це тільки надало кольориту програмі, але й духової відпруги присутнім.

Шкода, що культура цього роду розривкових та легких імпрез, на вищому мистецькому рівні, в нас ще не розвинена. І, хоч як відчувається потреба цього, то однак брак ініціятиви й охоти до плекання подібних ансамблів відчувається ще більше, дарма, що інші наші осередки, особливо у ЗДА, чисельно більші за Торонто, могли б теж спромогтися на щось подібне.

М. Федорів

ПОДЯКА

Всім, хто допоміг нам відпровадити в життя вічне нашу ОРИСЮ, що померла трагічною смертю 15-го жовтня цього року, на сімнадцятому році життя, висловлюємо цією дорогою нашу сердечну подяку.

Мати — АНАСТАСІЯ КОНТЕ
Батько — МИКОЛА ЛІВИЦЬКИЙ
Бабця — МАРІЯ ЛІВИЦЬКА
Тітка — НАТАЛІЯ ХОЛОДНА з чоловіком
Кузинка — ІДА з родиною

Леся Храплива

50 ЛІТ ПЛАСТОВОЇ МАНДРІВКИ

(РЕПОРТАЖ З ПЛАСТОВОЇ ВИСТАВКИ ПІД ЧАС ЮВІЛЕЙНОЇ ПЛАСТОВОЇ ЗУСТРІЧІ)

Ранок нахмарився, злий, що йому не дали якслід виспатися. Авто постогнує, коли напихаємо його нашим таборовим вирядом та експонатами на виставку. Тільки час до часу глипає зляканими очима ліхтарів, скільки то ще цього добра лежить на пішоході і має зміститися в його середині.

Хоч і рушили в добру пору, то знов управі Метрополії заманулося направляти в'їзд на Мейджер Діґен і бідні авта мусять шукати собі окружної дороги всіма безконечними поверхами доріг та мостів.

Ну, вже виїхали із цього лябіринту, де що-крок, то закрут. Уважливий водій питає не без тремтіння в голосі: „Вибачте, подруго, чи ви ще там живі під цими експонатами?"

Я ще жива, але це мене ніяк не радує. Ранок лінивий, сіраві імли стеляться долинами, хмари щораз злосливіше затягають небо. На дощ, а може і сльоту... Настрій якраз під пару моїм думкам: — А що, коли медичному відділові не стане кімнат і мусітимуть забрати одну, що призначена на виставку? А що, коли не попривозять обіцяних експонатів? А що, коли...

⁂

Перший постій. А зараз за нами стає мале авто з великою причіпкою. З авта усміхається повновиде личко зв'язкової із Джерзі Сити, а за нею виглядає трохи наляканo ціла юрба довгокосих юнацьких голівок.

Сьогодні було б недоречно питатися: — А куди це їдете?

Сьогодні питається: — О! і ви вже теж!?

А при цьому усвідомлюєш собі, що якби поглянути з висоти літака на цілу околицю, то побачиш, як усіми дорогами їдуть у цю хвилину авта, автобуси, причіпки... все на Вовчу Тропу, на Зуетріч.

При традиційному морозиві (хоч зуби клацають від холоду!) починається розмова:

— А що доброго везете в цій буді?

— Як то „що"? Тож модель табору на Соколі на виставку! (У мене серце „тьох"! — є перший експонат!) — А причіпку випозичили на тиждень?

— Та куди там! Мусимо зараз завтра повернути.

— Можна це зробити в Четгемі?

— Ні, таки в Джерзі. Завтра нас дві відвезе її, а вечером вже знов будемо на Зустрічі. Так треба — платимо за кожну годину...

— Треба, то треба, але хіба юначки самі впораються, щоб поставити Сокіл на виставці?

— О ні, якщо дозволиш нам перепрацювати ніч після повороту, на ранок Сокіл буде стояти!

— Та що вже з вами зроблю? Хіба, що дозволю...

Виходачи із заїзду, завважую нараз, що хмари розійшлися і світить правдиве, непідроблене сонце!

⁂

Третій день працюємо без передишки. Кудись поділася вся млявість рухів міщуха. Кожний бігає, увихається, говорить голосно, рішуче і розмахує руками. Сивоголовий, достойний професор привіз трохи не цілий Пластовий Музей із Клівленду. А тепер мала Христя безуспішно бігає за ним та благає, щоб сам не забивав особисто кожного цвяха ген, аж під стелею. Вона ж маленька, легенька, їй куди зручніше... Ого, а професор вже знов на столі, що стоїть так непевно!

На ґанку, званому з чемности павільйоном, відомий пластовий господарник розмахує небезпечно гарчачою електричною пилкою. А йому держить дошку відомий редактор та бібліофіл. Привіз ціле авто „білих круків", а ось на місці переконався, що не досить привезти; треба ще на чомусь розкласти! А те „щось"... Коротко кажучи: „що хочеш мати — зроби собі сам!"

Багато було галасу, поки спровадили із станції в Олбані малу малярку Оксану з Торонто. Як не було авта, то не було, а як на те прийшло, то поїхало по неї аж три авта рівночасно! Привезли її, назвали зразу „нашою мишкою" і... посадили за роботу, що й спини не розігне

А її товаришка по званні, Рома — „Чорноморська Хвилька" відбула одним днем подорож із своєї літньої праці, додому до Ню Йорку і до Четгем. А тепер сидить на долівці серед веселки барвистих паперів і в півсонній екстазі добирає, які кращі під напис. Може це тому так добре дібрала, що всі аж дивуються!

Тут „Чорноморці" принесли однострій капітана Шрамченка і не знають, як його примістити, там юначки із Балтімору щось задовго розставляють свої ляльки в одностроях скавтів різних країн. А між ними й український пластун, в „народів вольних колі", як годиться.

І на цей весь ярмарок попадають якраз щедрі добродії — панство Кочани. Їх образ „Христос благословить пластунів" ще ж не повішений на репрезентативній стіні, ну й взагалі... Щось то вони подумають собі про нас...

А там колишній курінний Бойківського Куреня ліпить таблиьо своїх колишніх друзів і згадує: — Того взяли німці, того розстріляли большевики під його власною хатою, той був поет, писав упівські пісні... Як присягнули на прапор (на ось цей, сьогодні вже вилинялий...) так і пішли... Він один із цілого таблиьо пережив це все і довіз їхні святощі аж до П'ятдесятиріччя...

— А це від кого? Ага, Ірця з Гарфорду не могла сама приїхати і передала сестрою готові написи, виліплювані із шишкових лусок. А до них точний опис, як прикріплювати на стіні, і шнурок і цвяшки і липку стяжку, якби треба було...

— Подруго, погляньте, будь ласка, чи рівно висить?

— Подруго, де молоток?

— Подруго, чи маємо ще більше тканини, щоб покрити столи?

Це молоденькі „Буриверхи". Дівчата — одна в одну, хоч малюй, хоч цілуй, хоч яке діло загадай, зараз буде готове. Між ними тихенька та скромненька „Гребелька" — Світляна, не може ніяк догодити редакторові, щоб витинки з газет держалися на стіні, а не падали журливо, як жовте листя осінню...

Виставка росте, виставка наповняється, виставка переповняється...

Прибіг Володко домовитись, що ніччю буде мити вікна — в день ніколи, мусить доглядати своїх юнаків.

„Лісовий Чорт" Ірко дістав у своєму таборі чверть години відпустки і за цей час заміняє „нефасонову" статую якоїсь „цивільної" богиньки на поруччі сходів — у правдивий світячий смолоскип. Що не намучилися, не далося її відкрутити, щоб не псувала настрою! Але — пластун зарадний...

Рухлива „Тіточка" — колишній Січовий Стрілець, ставить огорожу кругом моделю мазепинського храму і нарікає, що сьогоднішня молодь — не те, що „стара война".

Всього у нас подостатком, а найбільше „Сіроманців". Забігають щохвилини із сусідньої пресової кватири. Помагати не помагають, але пишуть репортаж, збирають дотепи до одноднівки і творять настрій. Тільки час до часу попадуть недоладною вовчою лапою на дошку із світлинами, що їх із математичною точністю розкладає, покищо ще на долівці „Крилатий" — кол. Карпатський Січовик.

⁂

Все гуділо, кружляло, і враз затихло. Команда Зустрічі розглянула виставку і ... похвалила. А далеко, над горами, небо рожевіє ще востаннє і над почорнілими деревами світить перша зірка. Катруся, наша вірна помічниця, заглядає тужно за нею...

Сусідка з-за стіни, незрівняна пані медсестра, порішила, що ми найбільше гідні її милосердя, та принесла нам чаю і до чаю... Сідаємо, їмо, хвалимо одні одних, щоб чай був солодший.

І нараз, не знати чого, самі відчиняються двері. То ж були вже надобре замкнені. І не вітер це; якби такий вітер, ой, і полетіли б наші часописи із столів!... Ні, це хтось увійшов!...

І мовчки кожний піднімає зір на стіну, де з нехитрої, дитячої роботи, рямки глядить на нас світлина Сірого Лева.

Число відвідувачів виставки вже перейшло тисячку! І ось збігаю задихана із радісною вісткою:

— Всі на місця! Новацтво йде до нас!

Професор бере на голову пластовий капелюх, що його носив ще колись на Карпатській Україні. Ласкава, як добра фея, сивоголова сеньйорка метушиться - приготовляє пера, вписуватися у пропам'ятну книгу.

Ще мить і заля наповнюється стриженими на їжачка голівками.

І професор веде їх крізь усі кімнати, веде крізь небачену казку:

— Тут гори Карпати (на світлині) — ось такі, а цей прапор повівав на українських кораблях. Так, цей же сам! А тут — гляньте, прочитайте, але торкатися — не вільно! Бачите? Ук-раїн-ська На-род-на Рес-пуб-ліка... читають вголос, усі разом.

— Бачите! Українська! Колись була, а це й пашпорт, що виставили пластунові!

— А це — правдива українська земля!

Чийсь цікавий пальчик піднявся за плечима професора і застиг у півдорозі: хіба ж можна справді торкнутися її?

Ідуть, і щораз ширше розкриваються очі: тотеми, прапори, моделі!...

Аж туди, де у світлі невидних ламп, немов у святая святих — портрет Т. Шевченка та бронзовий Мазепа. А сторожить їх, справжня Мотря, як голубий дух у химерних півтінях.

Нікому не цікаво, що Мотря - Оленка з Дітройту, а одяг шили юначки з Нюарку. Мотря тут — надхніння Великого Гетьмана. А на столі — довгим рядом видання: „Веде нас дух Мазепи"...

Заскоро покінчився обхід по виставці! Новаки вертаються із „п'ятдесятилітньої" пластової мандрівки і якісь притишені висипаються на ґанок. Де стільки сонця і такий гарний вид, далеко, далеко, аж до синіх гір.

Мотря стоїть на ганку (може так само стояла колись у Батурині!?) і киває рукою на прощання.

Та попрощатися не так то легко! Мотрю просять зійти вниз, на травник. І кругом неї замикаються руки новаків:

— Ми голубоньку зловили,
Ми голубку обступили...

Дзвенять дитячі голоски, а братчики теж не від того, щоб не допомогти... Кружляє розбавлений хоровід. В Мотрі голуба шата, а в новаків на шиї жовті хустини.

А сонце розсипає мерехтливі усмішки, бо це майбутнє обступило минуле, І дивуються, що так добре їм разом!...

САТУРН С-1 ГОТОВИЙ ДО ВИПУЩЕННЯ

На ракетній базі в Кейп Канаверал на Флориді закінчено підготову для випущення нової ракети Сатурн С-1 із дуже могутнім бустером. Випущення відбудеться найближчим часом.

Вкрали дорогоцінну збірку монет із Бібліотеки ім. Трумана

Індепенденс, Мізурі. — Невідомі злодії 12-го листопада вкрали з Бібліотеки ім. Гаррі С. Трумана дорогоцінну історичну збірку монет, яку оцінюють на 100,000 дол. Ця збірка є власністю колишнього секретаря скарбу за президента Трумана Джана В. Снайдера, який випозичив її Бібліотеці. В збірці зібрані були всі американські монети, видані за всіх президентів ЗДА, від Джорджа Вашингтона до Джана Кеннеді. Були звичайні монети, і пам'яткові, видавані з нагоди різних роковин. Ціла колекція має 444 монети, в тому 251 монета зі срібла, ніклю, міді, сталі і бронзи — вартости від півцента до одного срібного доляра включно; 62 срібні пам'яткові монети, 7 пам'яткових золотих монет та 124 золоті монети. Крадіжкою зайнялося Федеральне Бюро Інвестиґацій, і колишній президент Труман заявив, що він не буде звертатися з закликом до злодіїв, щоб звернули монети, бо цією справою вже зайнялися урядові чинники та аґенти ФБІ. Директор Бібліотеки д-р Філіп Брукс сказав, що злодії добре були поінформовані про колекцію і до крадіжки були добре підготованими.

Суд присяжних вирішив, що куріння цигарок спричиняє пістряка легенів

Питсбурґ, Па. — Федеральний суд присяжних, в якому були 8 жінок і 41 чоловіків, вирішив, що куріння цигарок спричиняє недугу пістряка легенів. Розправа відбувалася внаслідок скарги 64-річного столяра Отта Причарда, який твердив, що втратив половину легенів тому, що курив від 1925-го року по 1953-ий рік цигарки Честерфілд. В 1953 році йому під час операції витяли праву половину легенів. Але суд присяжних не признав Причардові відшкодування в сумі дол. 213,000 тому, що пошкодований увесь час добровільно взяв на себе риск занедужати на пістряка легенів і продуцент цигарок, — фірма Ліґґет і Маєрс, не змушував його курити. Адвокат фірми хвалив вирок суду, але не зайняв становища до вирішення суду про те, що куріння цигарок спричиняє недугу пістряка легенів.

ЗБОРИ ВІДДІЛІВ Українського Народного Союзу

СУБОТА, 17-го ЛИСТОПАДА 1962:

НЮ ЙОРК, Н. Й. — Місячні Збори Т-ва „Дністер", Відд. 361, в год. 8:00 веч., у власній домівці, при 119th Ave, "A". — В. Вишиваний, предс.

НЮ ЙОРК, Н. Й. — Місячні Збори Т-ва „Запорозька Січ", Відд. 117, в год. 7:00 веч., в приміщенні Укр. Кат. Ветеранів, при 33 Іст 7-ій вул. — Вкладки приймається від години 6:30 веч. — Р. Іваницький, секр.

ПЛЕЙНФІЛД, Н. Дж. — Місячні Збори Т-ва ім. І. Франка, Відд. 372, в год. 7:00 веч., в залі Іґел Голл при 210 Черч вул. Управа Відділу просить вплачувати свої залеглості найдалі до 25-го цього місяця, та просить всіх членів прибути на час. — П. Шило, рек. секр.

НЕДІЛЯ, 18-го ЛИСТОПАДА 1962:

ЙОНКЕРС, Н. Й. — Збори Т-ва „Подільська Січ", Відд. 8, в год. 2:00 по пол., в церковній залі св. Михаїла. — Просимо привести нових членів. — В. Мандзій, секр.

КАРТЕРЕТ, Н. Дж. — Збори Т-ва „Запорозька Січ", Відд. 342, в год. 2:00 по пол., в шкільній кімнаті ч. 2 під церквою св. Димитрія. Проситься вирівняти залеглі вкладки. — о. Ів. Гундяк, секр.

ПАССЕЙК, Н. Дж. — Місячні Збори Т-ва ім. Т. Шевченка, Відд. 42, в год. 2:00 по пол., в УНДомі, при 237 Hope Ave. Повідомляємо всіх своїх членів, що Річні Загальні Збори від тепер відбуватимуться в місяці грудні, тому цьогорічні Заг. Збори відбудуться в неділю, 16-го грудня. — В. Марущак, рек. секр.

БРИДЖПОРТ, Конн. — Збори Т-ва „Українська Січ", Відд. 59, точно в год. 2:00 по пол., в УНДомі, під ч. 500 Галет вул. Всіх тих членів, які довжні із вкладками, взивається негайно їх вирівняти. — Управа.

НЮ ГЕЙВЕН, Конн. — Побір вкладок і Збори Т-ва „Любов", Відд. 370, в год. 12:00 впол., в шкільній кімнаті при церкві св. Михаїла — 563 Джордж вул. Секретар буде там присутній вже від год. 9:00 рано в цілі збирання чл. вкладок. Пригадується членам, що Річні Збори цього року відбудуться в неділю, 16-го грудня і проситься всіх членів вже тепер вирівняти свою залеглість. — К. Стасюк, предс.; Т. Воднарчук, касир; В. Гіна, секр.

Посмертні згадки

Михайло ПАРАСЮК — член Б-ва св. Йосафата, Відд. 217 УНСоюзу в Рочестері, Н. Й., упокоївся в Бозі в дні 14-го жовтня 1962 р., нагло і несподівано. Покійний походив з України, був самітнім і належав до Б-ва від 1945 р. Похорон відбувся в середу, 17-го жовтня ц. р., з церкви св. Йосафата, при участі Членів Б-ва і Знайомих, які і відпровадили Його на місце вічного спочинку, на цвинтар Sepulchre Cemetery. — В. Н. П.!
В. Колданський, секр.

Василь ФАКАДЕЙ — член та заст. касира Б-ва св. Василія Великого, Відд. 364 УНСоюзу в Клівленді, Огайо, упокоївся в Бозі, по довгій і тяжкій недузі, в дні 12-го вересня 1962 року, на 48-му році життя. Покійний був активним членом у своїй громаді. До Америки прибув 1949 р. Походив з села Братківці, пов. Станиславів, Зах. Україна. Полишив у глибокому смутку дружину Параскевію, 2 синів: Мічела і Василя, невістку, одного внука, та братів в Клівленді та в Краю. Похорон відбувся 15-го вересня ц. р., з української церкви Пресв. Діви Марії, при великій участі Родини, Приятелів та Членів Б-ва, на український цвинтар св. ап. Петра і Павла в Парма, Огайо. — В. Н. П.!
В. Владика, секр.

• РОЗШУКИ •

Кость ЛЕВЧАК пошукує свого стрийка **ЛУЧКУ ЛЕВЧАКА** з дому **КАВАНКА**, який прибув до Америки перед першою світовою війною. Лучка Левчак походить зі села Полонна, пов. Сянік. Прошу пошукуваного і тих хто знав би його адресу, писати до:
K. LEWCZAK
30-56 45th Street
Astoria 3, L. I., N. Y.

Михайло БАБІЙ пошукує **ВОЛОДИМИРА ЛАКОТУ**, із села Голодівка, пов. Рудки, Львівська область, який попав у полон до Німеччини, а тепер правдоподібно перебуває в ЗДА. Прошу писати на адресу:
Михайло БАБІЙ
398 South Main Street
New Britain, Conn.

ТАРЗАН, ч. 4940. Рішається доля Тарзана!

А тепер Спір звернувся до Тарзана і його компаньйонів. — Я дуже шкодую, що так сталося...

— Але ви, джентелмени, мусите зрозуміти, що ви є для нас загрозою... І тому мусите згинути...

— Вартові, відведіть цих в'язнів! Зв'яжіть їх і відокреміть їх, а Болар і я вирішимо їхню долю!